

И даљи Цанкарев живот пун је невоља и патњи. 1899 године цело издање његове збирке стихова под насловом „Еротика“ спалио је бискуп Јеглић, који је нашао да су те песме опасне, богохулне и саблажњиве. 1902, Цанкар их поново издаје, нешто ублажене. Са Аницом Лушиновом, тим „светским дететом дивних очију“, којој је посветио највећи део својих песама, развишао се. Ни доцније му се није остварила жеља да се ожени, јер није имао сталних доходака, и није се усудио да оснива породицу. Још један неуспех; кандидовао се за социјалистичког посланика и на изборима пропао.

После једанаестогодишњег бављења у Бечу, Цанкар се враћа у домовину. Путује по њој, али се најрадије задржава на Рожнику крај Љубљане. Поред све своје плодности, не може од литературе да живи, а других прихода нема. Алкохол му носи велики део зараде. Тада почиње и да се задужује.

Дванаестог априла 1913 држи јавно предавање о Словенцима и Југословенству. Наглашава да говори само у своје име. Велича победе савезника на Балкану, изражава радост Словенаца због успеха јужне браће, европску дипломатију назива мизерном, аустриску пореди са старом, крезубом и гунђавом бабетином; помиње велеиздајничка страдања, најзад изражава веру да ће се остварити заједница југословенских племена. (Он је био за федеративну републику; у погледу језика сепаратиста). Оптужен код аустриских власти, показао је и на суђењу много моралне храбрости. Затвор је био неизбежан.

1914, за време Европског рата, Цанкара су опет оптужили што је лепо говорио о Србима, и он је као велеиздајник поново допао затвора. Кад је пуштен из љубљанскога града, где је затвор издржавао, његово је здравље већ било начето. Искиданих нерава, начетих плућа, Цанкар је постао суморан, повучен. „За огледало тих тешких дана и за успомену“, постало је његово дивно дело „Слике из снова“.

После је дошао несрећни пад ноћу, при коме је Цанкар повредио главу. Однели су га у болницу, а он је раздерао завој са ране. Наступило је тровање крви и смрт.